

Μαθαίνω για τους **βαθμούς των επιθέτων** και των **επιρρημάτων**

- Οι **βαθμοί** των επιθέτων είναι τρεις: **θετικός, συγκριτικός, υπερθετικός**. Από αυτούς, ο συγκριτικός και ο υπερθετικός λέγονται **παραθετικά** των επιθέτων και σχηματίζονται μονολεκτικά ή περιφραστικά.
α. Επίθετο θετικού βαθμού: Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα:
Το χρώμα είναι σημαντικό για τα παιδιά.
- β. Επίθετο συγκριτικού βαθμού:** Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από ένα άλλο:
*Το χρώμα είναι **πιο σημαντικό** (ή **σημαντικότερο**) για τα παιδιά παρά για τους μεγάλους. περιφραστικά μονολεκτικά*
- γ. Επίθετο υπερθετικού βαθμού:**
 - σχετικό υπερθετικό:** Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από **όλα** τα όμοιά του: (**σχετικό:σε σχέση με όλα τα όμοιά του**)
*Το χρώμα είναι **το πιο σημαντικό** (ή **το σημαντικότερο**) στοιχείο σε μια ζωγραφιά.*
 - απόλυτο υπερθετικό:** Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα πολύ μεγάλο βαθμό, χωρίς να γίνεται σύγκριση με άλλα ουσιαστικά:
*Το χρώμα είναι **πολύ σημαντικό** (ή **σημαντικότερο**).*

ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΩΝ

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
έντονος	εντονότερος / πιο έντονος	ο εντονότερος / ο πιο έντονος σχετικό εντονότατος / πολύ έντονος απόλυτο
ταχύς (βραδύς, φαρδύς, πλατύς, μακρύς, παχύς, τραχύς, βαθύς, βαρύς, ελαφρύς κ.α.)	ταχύτερος / πιο ταχύς	ο ταχύτερος / ο πιο ταχύς σχετικό ταχύτατος / πολύ ταχύς απόλυτο
επιμελής (υγιής, διαυγής, δυστυχής, αγενής, ακριβής, ειλικρινής, αληθής, πλήρης, συνήθης, επεικής, σαφής κ.α.)	επιμελέστερος / πιο επιμελής	ο επιμελέστερος/ο πιο επιμελής σχετικό επιμελέστατος/πολύ επιμελής απόλυτο

Προσοχή: ακριβής: στην ώρα του (ακριβέστερος)

αλλά: ακριβός: κοστίζει πολύ (ακριβότερος)

- Παραθετικά μετοχών:** Όσες μετοχές σχηματίζουν παραθετικά, τα σχηματίζουν **περιφραστικά:** θυμωμένος, πιο θυμωμένος, πολύ θυμωμένος.
- (αλλά γραμμένος: δεν έχει)**

- **Επίθετα χωρίς παραθετικά:** Δε σχηματίζουν παραθετικά τα επίθετα που σημαίνουν:
- **ύλη** (ξύλινος, σιδερένιος, μάλλινος, πέτρινος, ασημένιος)
- **καταγωγή ή συγγένεια** (ελληνικός, γαλλικός, πατρικός, μητρικός)
- **τόπο** (ορεινός, πεδινός, θαλασσινός, ουράνιος)
- **χρόνο** (καθημερινός, ημερήσιος, βραδινός, μεσημεριανός)
- **κατάσταση που δεν αλλάζει** (αντρικός, γυναικείος, θνητός, νεκρός, αθάνατος, μισός, ολόκληρος)
- **κάποια σύνθετα με πρώτο συνθετικό α-** (άγνωστος, αστείρευτος, άπειρος, αλλά ο αγενής έχει).

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ

Όπως τα επίθετα, έτσι και τα επιρρήματα έχουν τρεις βαθμούς.

Όσα επιρρήματα προέρχονται από επίθετα σχηματίζουν περιφραστικά και μονολεκτικά παραθετικά

από τον **πληθυντικό του ουδετέρου:**

επίθετο → επίρρημα

- π.χ. ωραίος → ωραία – ωραιότερα / πιο ωραία – ωραιότατα/πολύ ωραία

θετικός

συγκριτικός

υπερθετικός

- **Ανώμαλα παραθετικά**

Κάποια επίθετα και επιρρήματα σχηματίζουν τα παραθετικά τους ανώμαλα. Τα πιο συχνά είναι:

επίθετα: απλός, πρώτος, καλός - κακός, λίγος - πολύς, μικρός - μεγάλος

επιρρήματα: άνω - κάτω, έξω - έσω, άπω - πλησίον (γραμματική: σελ. 58 - 59)

B1 Η σύγκριση

Ακούω και μιλώ

1. Στις παρακάτω προτάσεις βρείτε τι συγκρίνεται με τι και με ποιο επίθετο ή επίρρημα γίνεται η σύγκριση.
 - Τι μορφή έχουν αυτά που συγκρίνονται;
 - Περισσότερο σκέφτομαι με εικόνες παρά με κείμενα. (κείμεν. 1)
 - Οι πτυχιούχοι ΤΕΙ εμφανίζουν ποσοστό ανεργίας 12,5 %, που είναι υψηλότερο από το γενικό ποσοστό. (κείμεν. 5)

Σύγκριση έχουμε όταν συγκρίνονται δύο ή περισσότεροι όροι της πρότασης. Για να έχουμε σύγκριση πρέπει να υπάρχει επίθετο ή επίρρημα συγκριτικού ή υπερθετικού βαθμού (παραθετικά)

α' όρος σύγκρισης + συγκριτικό + β' όρος σύγκρισης

Η Μαρία τρώει περισσότερο από τη Στέλλα

- Ο **α' όρος** σύγκρισης μπορεί να είναι ουσιαστικό, αντωνυμία, επίθετο, ρήμα, πρόταση κ.ά.
- Ο **β' όρος** εκφέρεται:
 - α. με **από** + **αιτιατική**, π.χ. Ο Γιάννης είναι πιο μεγάλος **από τον Νίκο**
 - β. με τα συγκριτικά επίθετα μεγαλύτερος, μικρότερος, ανώτερος, κατώτερος, καλύτερος, με τον αδύνατο τύπο της γενικής της προσωπικής αντωνυμίας, π.χ. Αυτός είναι μικρότερός σου.
(αδύναμοι τύποι: μου, σου, του, της, μας, σας, τους)
 - γ. με **παρά** + **ομοιότροπα με τον α' όρο**, π.χ. Περισσότερο σκέφτομαι με κείμενα **παρά με εικόνες**.

Παραλείπεται όταν εννοείται εύκολα, π.χ. Τα νεαρότερα άτομα είναι περισσότερο εξοικειωμένα με τις νέες τεχνολογίες (ενν. από τους μεγαλύτερους σε ηλικία).

- Το **συγκριτικό** είναι επίθετο ή επίρρημα συγκριτικού βαθμού.

Κείμενο 6 [Χτίζοντας την Ακρόπολη στην αρχαία Αθήνα]

Έτσι δημιουργήθηκε ένας μεγάλος κύκλος εργασιών: ως πρώτα υλικά έπρεπε να χρησιμοποιήσουν λιθάρι, χαλκό, ελεφαντόδοντο, χρυσάφι, έβενο, ξύλο κυπαρισσιού και άλλα. Οι τεχνίτες, που θα τα χρησιμοποιούσαν και θα τα κατεργάζονταν, θα ήταν ξυλουργοί, γλύπτες, χαλκουργοί, μαρμαράδες, επιχρυσωτές, ελεφαντουργοί, ζωγράφοι, κοσμηματογράφοι, τορνευτές, αυτοί που θα αναλάβαιναν την αποστολή και μεταφορά τους ήταν για τη θάλασσα έμποροι και ναύτες και κυβερνήτες πλοίων, και για την ξηρά αμαξουργοί, καραγωγείς, αμαξηλάτες, σκοινοποιοί, λιναράδες, εργάτες δερμάτων, οδοποιοί, μεταλλωρύχοι...

Πλούταρχος, «Περικλής», 12, 6, στο Πλουτάρχου Βίοι, μτφρ. Μ.Χ. Οικονόμου – Β.Η. Τσακατίκας, ΟΕΔΒ, 1988

- α. Στο κείμενο 6 συναντούμε τις λέξεις: ξυλουργοί, χαλκουργοί, ελεφαντουργοί. Λέξεις σύνθετες με β' συνθετικό το -ουργός φανερώνουν αυτόν που ασκεί έργο σχετικό με αυτό που δηλώνεται με το πρώτο συνθετικό. Με τι ασχολούνταν οι παραπάνω τεχνίτες; • Τι δουλειά κάνουν οι παρακάτω: μουσουργός, χειρουργός, στιχουργός, μηχανουργός, δραματουργός;
- β. μεταλλωρύχοι: ποιο είναι το β' συνθετικό της λέξης; • Τι παρατηρούμε ως προς το αρχικό του φωνήεν;

Διαβάζω και γράφω

1. Θυμηθείτε ότι αυτό που συμβαίνει με τη λέξη ορυχείο, συμβαίνει και με τις λέξεις: όλεθρος, όροφος, ομαλός, όνομα, οδύνη. Με τις λέξεις αυτές και με τα πολύς, παν-, α-, επί δημιουργήστε νέες λέξεις.
-
-
-
2. Τι μέρος του λόγου είναι το β' συνθετικό στις λέξεις που ακολουθούν; • Τι μέρος του λόγου είναι η σύνθετη λέξη;

σύνθετη λέξη	σύνθετη λέξη: μέρος του λόγου	β' συνθετικό: μέρος του λόγου
εικονογραφώ		
παραπατάω		
αποτυπώνω		
εξωπραγματικός		
απόμακρος		
αποφοίτηση		
μετατρέπω		
σκιτσογράφος		
χαλκουργός		
σκοινοποιοίς		
μεταλλωρύχος		

3. Χρησιμοποιήστε ως β' συνθετικό τα ρήματα παίζω, γράφω, άρχω, πωλώ, πλάθω και ως α' συνθετικό τις λέξεις που ακολουθούν και δημιουργήστε σύνθετα που να σημαίνουν διάφορα επαγγέλματα: σενάριο, τόπος, σταθμός, εργοστάσιο, λαχείο, κόσμημα, άνθος, άρθρο, σκίτσο, όργανο, αγγείο, κρέας, ζάχαρη, λιμένας.

Μαθαίνω για το β' συνθετικό

- Το **β' συνθετικό** μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο, ρήμα, μετοχή, επίρρημα.
- Όταν το β' συνθετικό είναι ουσιαστικό, το σύνθετο μπορεί να είναι ουσιαστικό (χιλιόμετρα), επίθετο (τετράτροχο), επίρρημα (απευθείας).
- Όταν το β' συνθετικό είναι επίθετο, τότε και το σύνθετο είναι επίθετο.
- Όταν το β' συνθετικό είναι ρήμα, το σύνθετο μπορεί να είναι ρήμα, ουσιαστικό (κοσμηματογράφος), επίρρημα (μονορούφι).
- Όταν το β' συνθετικό είναι μετοχή, το σύνθετο είναι και αυτό μετοχή (πολυσυζητημένο).
- Όταν το β' συνθετικό είναι επίρρημα, το σύνθετο είναι κι αυτό επίρρημα (προχτές).
 - Σε λέξεις από -ο, όπως οδύνη, όλεθρος, ομαλός, όνομα (ο αρχαίος τύπος όνυμα), όροφος, ορυχείο, το **αρχικό -ο γίνεται -ω** όταν οι λέξεις γίνονται β' συνθετικά ή παράγουν λέξεις με αχώριστα μόρια (επώδυνος, πανωλεθρία, ανώμαλος, επώνυμο, διώροφο, μεταλλωρυχείο).